

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ויגש תשפ"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ת"ח

ולארצי (ל-כה). וברש"י משנולד שטנו של עשו, שנאמר (עובדיה א-יח) והיה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש, אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב (בבא בתרא קכג:) ע"כ.

ולבאר הדברים, דהנה בצעטל קטן להרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע (כתוב באות א), בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה, ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר, או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן, יהיה מהרהר במצות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב-לב), וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו, כאלו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא בשביל קדושת השי"ת שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השי"ת, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל רק מקיים מצות עשה דאורייתא ע"כ.

ובתהלים תהלה ותפארת (לבעל ערוגת הבשם) בסופו, נדפס הג"ה מבנו בעל מגדלות מרקחים זצ"ל, וזה לשונו, נתעוררתי למה צריך לזה אש גדול ונורא עד לב השמים. ותירצתי בחלום הלילה, דהנה כמה פעמים האדם משער את עצמו ענין מסירת נפש, ובאמת יוכל להיות דאם היה מרגיש באמת ביסורים לא היה מוסר נפשו ח"ו. והנה אם מפיל את עצמו לאש קטן, אזי אינו מרגיש הצער והחום של האש עד שהפיל את עצמו, ואז כבר ליתא בחזרה, ויכול להיות דאם היה ביכולתו לחזור לחוץ אז היה חוזר, אבל אם האש גדול ונורא עד לב השמים, אז בעת אשר רץ להאש כבר מרגיש החום והצער כשהוא סמוך להאש בעוד

ויאמר עבדך אבי אלינו, אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי, ויצא האחד מאתי, ואומר אך טרוף טרוף ולא ראיתיו עד הנה, ולקחתם גם את זה מעם פני וקרדו אסון, והורדתם את שיבתי ברעה שאולה וגוי, והיה כראותו כי אין הנער ומת [אביו מצרתו] וגוי' (מד-כו). ויש להבין הלא חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ולקבלינהו בשמחה (ברכות ט:), והרבה ישראל כשרים מתו בניהם בחייהם, ולא התרעמו וקבלוה בשמחה, הגם שנשארו ערירים, ויעקב יש לו עדיין עשרה בנים, ואיך יוצדק לומר והיה כראותו כי אין הנער ומת.

ובאמת מצינו לשון יעקב כזה גם בלקיחת יוסף מאתו, וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה (לז-לד). וגם שם יפלא לומר שלא יתנחם עוד כל ימיו וירד לקברו באל. ונראה דלכן דרשו חז"ל (תנחומא ט) דסימן זה היה מסור בידו מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבניו בחייו, מובטח שאינו רואה גיהנם (הובא ברש"י שם). והיינו שלא התאבל על אבירת יוסף בעצמו, אלא על מצבו ברוחניות, שחשש שיראה פני גיהנם. אך זה יוצדק לומר על בנו הראשון, כאשר מת יוסף, אבל על מיתת בן השני, כאשר יקרה אסון לבנימין, שאינו נוגע עוד לראיית פני גיהנם, איך הצטער כל כך לומר והורדתם את שיבתי ברעה שאולה.

*

ונראה דהנה כתיב, ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף, ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי

ולכן גם אחר שיוסף איננו, עדיין יש לפנינו בנימין שטנו של עשו. אבל אם יאבד גם בנימין, אין שוב תקומה נגד עשו, ויצער עשו את ישראל כל ימיהם, וזה נגע ללבו של יעקב, לא הצער הפרטי, אלא צרתן של ישראל כאשר אין עוד שטנו של עשו. וזהו שאמר יעקב, אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי, בניה של רחל שעשו נופל בידם הם שנים, יוסף ובנימין, ויצא האחד מאתי ואומר אך טרוף טורף, ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון, שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, ואין שטנו של עשו עוד בחיים, אז הורדתם את שיבתי ברעה שאולה.

*

והנה כאשר באו אחי יוסף ליעקב, ויגידו לו לאמור עוד יוסף חי, וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, ויפג לבו כי לא האמין להם, וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וגו', ותחי רוח יעקב אביהם (מה-כו). ויש להבין הכוונה שכאשר אמרו 'כל' דברי יוסף, רק אז ותחי רוח יעקב.

ונראה דהנה כאשר הביאו כתונת יוסף ליעקב כתיב, ויכירה ויאמר כתונת בני, חיה רעה אכלתהו, טרף טרף יוסף (לז-ג). ולכאורה סיום דבריו מיותר, דבדאי שכאשר חיה ראה אכלתהו, נטרף יוסף. ויש לומר דאיתא בגמרא (סוטה לו): ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו (לט-יא), באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו, יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות, דכתיב (משלי כט-ג) ורועה זונות יאבד הון, מיד ותשב באיתן קשתו (בראשית מט-כד) וכו'. מידי אביר יעקב, מי גרם לו שיחקק על אבני אפוד, אלא אביר יעקב. משם רועה אבן ישראל, משם זכה ונעשה רועה, שנאמר (תהלים פ-ב) רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף ע"כ.

והנה לכאורה האפוד עדיין לא נכתב, ומהו הלשון שימחה, שלא יכתב הוי ליה למימר. וביאר הרה"ק בעל אמרי אמת זצ"ל, כי ה' אמר למשה, והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר (שמות כו-ל), משמע שבשמים כבר היה האפוד כתוב ע"כ. ויש להוסיף, דאיתא בגמרא (חגיגה יב:) רקיע זבול, בו ירושלים ובית המקדש

בידו לחזור, ואפילו הכי מתקרב במסירת נפש אל האש ואינו חוזר בו, זה הוא מסירת נפש גמור, כן אמרתי בחלום ונכון הוא ע"כ.

וזהו ביאור הדברים, הן אמת כי בית יעקב אש ובית עשו לקש, וכאשר יפגשו יחד, בסופו ינצח האש לאכול את הקש, אבל עדיין יכול עשו להגיע עד קרוב ליעקב ולצערו, לא כן בית יוסף להבה, החום של להבה מרחיק את עשו שלא יוכל להגיע גם סמוך ליעקב, כי יכוה עצמו וישרף גם מרחוק, ולכן כאשר ילדה רחל את יוסף, אש להבה, רצה לשוב אל מקומו וארצו, ואין לו לחוש מעשו שיפגע בו.

*

והנה כאשר גילה עצמו יוסף לאחיו כתיב, ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי (מה-ג). ולכאורה תמוה למה שאל אותם העוד אבי חי, הלא כבר שאלם, השלום אביכם הזקן אשר אמרתם העודנו חי (מג-כו), והשיבו לו, שלום לעבדך אבינו, וזה היה כשבאו עם בנימין, ומאז לא חזרו עוד לביתם ולא היו אצל אביהם כלל, ואם כן מדוע שאל אותם פעם שנית. ומובא בספר ילקוט האורים לפרש, כי ידוע שעשו הרשע אמר, יקרבו ימי אבלי ואהרגה את יעקב אחי (כו-מא), והיה יעקב מתפחד, עד שנולד יוסף שטנו של עשו, אז בטח לבו וחזר לבית אביו. ועל כן כשמוע יעקב שנטרף יוסף, מיאן להתנחם מפני שדאג על חייו. וזהו שאמר, אני יוסף, ושמא לא תאמינו לי שיוסף עדיין בעולם, לזה אמר, העוד אבי חי, שלולי שאני יוסף חי בעולם, לא היה אבי חי, כי כבר מת יצחק יותר מעשר שנים, והיה עשו מקיים מחשבותיו אשר אמר ואהרגה יעקב אחי, אבל כיון שאבי חי, בהכרח שאני יוסף בעולם ע"כ. [ועיין באהבת חיים בפרשתנו שפירש גם כן על דרך זה ע"ש].

ובאמת במדרש (ב"ר עג-ו) איתא עוד, מסורת היא שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל, הדא הוא דכתיב (ירמיה מט-ב) אם לא יסחבום צעירי הצאן, ולמה הוא קורא אותן צעירי הצאן, שהם צעירים שבשבטים ע"כ. ואם כן גם אחר שנלקח יוסף ממנו, עדיין יש לפניו בנימין, שגם בידו נופל עשו. וכתוב ביפה תואר (שם) דלכן עמלק נפל ביד שאול המלך, שהיה משבט בנימין, וכן המן ביד מרדכי. ועמלק גם כן נפל ביד יהושע משבט אפרים, וכן לעתיד ע"כ.

ומזבח בנוי, ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום ע"ש. וכיון שהעבודה למטה בבית ה' הוי דוגמא דלעילא, יתכן שהכהן השר הגדול שמקריב למעלה, גם כן לבוש בבגדי כהונה כמו למטה, ועל האפוד שלו חרות גם כן שמות שבטי י-ה, וכאשר יחטא ימחה את שמו מביניהם.

והנה אמרו (שבת קנא): אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, שנאמר (תהלים מט-ג) אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו [מי שחיה מושלת בו בידוע שכבהמה נדמה] ע"כ. והיינו כי על האדם יש צלם אלקים, ומטיל מורא על החיות, וכמו שנאמר (בראשית ט-ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ. וכאשר חוטא הוסר מעליו הצלם אלקים (זוה"ק ח"א ע"א), ונדמה בעיניהם כבהמה ע"כ. ולכן כאשר הכיר יעקב כתונת בנו שחיה רעה אכלתהו, אם כן מסתמא חטא יוסף והוסר ממנו הצלם אלקים, ונדמה כבהמה, ולכן חיה רעה אכלתהו.

ועל זה נצטער יעקב ולא היה יכול להתנחם, כי בנו האהוב לו מכל בניו, ומסר לו כל מה שלמד משם ועבר, אין תוכו כברו, ומעשיו לשמים אינם רצויים, כי היה נדמה לבהמה, וחיה רעה אכלתהו. ולא עוד, אלא שמעתה ימחה שמו מאבני האפוד, כי מי שיש לו צורת בהמה לא יבוא בבית ה' על כתפות האפוד, אשר נושא אהרן לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון (שמות כח-ב). וזהו שאמר יעקב, חיה רעה אכלתהו, ומעתה 'טרף טרף יוסף', השם יוסף יהא נטרף משאר אחיו, שלא יזכר שמו על אבני האפוד. והזכיר בכפליים טרוף טרוף, הן מהאפוד שלמעלה והן מהאפוד שלמטה.

וחמש על אבן זו ע"כ. ומעתה אם יחסר שם יוסף מאבני האפוד יחסרו ארבע אותיות מאבן אחת, ותחת כ"ה אותיות על אבן זו יהיו רק כ"א אותיות. ועל זה הצטער יעקב באמרו, ואומר 'אך' טרוף טרוף, במה שנטרף יוסף שחיה רעה אכלתהו, הרי זה מורה שיטרף שמו גם מאבני האפוד, ולא יהיו עליה רק כ"א אותיות.

ולכן כאשר התוודע יוסף לאחיו, אמר להם מהרו ועלו אל אבי, ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלקים לאדון וגו' (מה-ט). כי ידע יוסף שעיקר צערו של אביו אינו על מיתתו, כי יעקב מקבל גזירת ה' באהבה, אלא לא יוכל להתנחם אשר יחסר שמו של יוסף מאבני האפוד, ולכן מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו, 'כה' אמר בנך יוסף, לא ימחה שמי מהאפוד, ויהיה על האבן כ"ה אותיות, כי הנני עומד חי בצדקי לפני ה'. והנגינה על ואמרתם אליו, היא 'מונח רביעי', שהארבעה אותיות של תיבת יוסף יהיו מונחים על אבני האפוד ביחד עם שאר האחים.

ולכן כאשר באו האחים וסיפרו ליעקב, עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, לא נסתלק עדיין צערו של יעקב, כי לא ידע מצבו בקדושתו, בחור צעיר ירד לערות הארץ, ונעשה שם משנה למלך, בן כזה אינו למשיב נפש ליעקב אבינו. רק כאשר דיברו אליו את 'כל' דברי יוסף, שיוסף אמר למסור לו, 'כה' אמר בנך יוסף, שלא יחוש על יהדותו, כי שמו תהא על אבני האפוד עם שאר האחים, ולא תהא 'אך' טרוף טרוף. ודיברו אליו את 'כל' דברי יוסף, שיהיו על אבני האפוד כל בניו יחד, שהם כוללים חמשים אותיות, מספר כ"ל, אז ותחי רוח יעקב אביהם.

*

*

וכאשר ירד יעקב למצרים להתראות עם יוסף, אמר ה' ליעקב במראות הלילה, אל תירא מרדה מצרימה וגו', ויוסף ישית ידו על עיניך (מ-ב). ונראה דהנה כאשר נתגלה ליוסף דמות דיוקנו של אביו בעת נסיון, אמר לו עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות שנאמר ורועה זונות יאבד הון, 'מיד' ותשב באיתן קשתו וכו' (סוטה שם). ונראה כי חוץ ממה ששמות השבטים היו על כתפות האפוד, היו שמותם גם על החושן, פתוחי חותם איש על

והנה יעקב אבינו אמר לבניו כאשר ירדו למצרים, אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי, ויצא האחד מאתי ואומר 'אך' טרוף טרוף וגו' (מד-כו). וצריך ביאור מזה שהזכיר 'אך'. ונראה דאיתא בגמרא (סוטה לו.) שתי אבנים טובות היו לו לכהן גדול על כתיפיו, אחת מכאן ואחת מכאן, ושמות שנים עשר שבטים כתוב עליהם, ששה על אבן זו וששה על אבן זו, שנאמר (שמות כח-י) ששה משמותם על האבן האחת, ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדותם וכו'. וחמשים אותיות היו, עשרים וחמש על אבן זו ועשרים

ולפי זה על אבני החושן היה על אבן של יוסף שש אותיות, יוס"ף ו"ן, ועל אבני האפוד ארבע אותיות יוס"ף, ואם היה חוטא היה נמחה עשרה אותיות של יוסף, ויוסף זכה בקדושתו במה שנתראה אליו יעקב בחלון שלא נמחה שמו משאר השבטים. ולכן כאשר ירד יעקב למצרים לראות את יוסף, ולבו דוי עליו אם עודנו בצדקתו, ולא כהתה עינו ולא נס ליחו (עיין אור החיים הק' מו-ט), על כן הרגיעו ה' שעומד יוסף חי בצדקו, ולא יחוש שיהא שמו נמחה מאבני הכהן גדול, ואל תירא מרדה מצרימה, כי יוסף ישית ידו על עיניך, כי היו"ד אותיות של יוסף על החושן והאפוד ישיתו על מקומם, וזהו בזכות עיניך, שיעקב התראה לפניו בחלון ומנעו מן החטא.

*

ונראה דזהו הענין שהאבות באים למטה להשתתף בנישואי בניהם, ומקורו בזה"ק (ח"ג רי"ט), שעל זה נאמר ישמח ישראל בעושו (תהלים קמ"ב). והיינו להזכיר את הזוג שעומדים כעת לבנות בית נאמן בישראל, שישומו תמיד נגד עיניהם יחוס אבותיהם, שלא נבוש ולא נכלם ממעשיהם. ולפי גודל מעלת האבות מתבקש מהאדם יותר שיזהר שלא ימחה שמו מביניהם. והלא אמרו (בבא בתרא עה.) אש בחופה למה, שכל אחד נכוה [חופתו של קטן] מחופתו של חבירו [הגדול ממנו], אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה ע"ש. ויוסף הצדיק כאשר בא לפניו צורת דמות דיוקנו של אביו, התגבר על יצרו, שלא יפסיד עולם נצחי עבור הנאה גשמי שחולפת ועוברת. וזהו שאמר יוסף, והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים (מ"ג), היינו שכל כבודי שזכיתי לזה להיות רועה אבן ישראל, ולא רועה זונות, כל זה לא היה מכוחי אלא הודות 'לאבי' זכיתי לכל זה. ועל דרך זה באים האבות לשמחת בניהם, לעוררם שישומו לב ללכת בדרכיהם לעולם, ולבנות ביתם על דרך ישראל סבא.

שמו תהיין לשני עשר שבט (שמות כ"א). ואם כן היה לו לומר שגם מהחושן ימחה שמו של יוסף. אך יוסף בגודל צדקתו תיכף כשהזכירו לו שימחה שמו מהאפוד, 'מיד' ותשב באיתן קשתו, ולא נשאר עוד רגע שיזכירו לו אחר כך גם שימחה שמו מהחושן. אבל לאמיתו אם היה נכשל יוסף בהחטא, היו מוחים שמו הן מהחושן והן מהאפוד. ולכן כאשר ראה יעקב מתחלה שחיה רעה אכלתהו, אמר 'טרוף טורף יוסף' בכפל לשון, ששמו יהא נמחה פעמיים, מהחושן והאפוד יחד.

והנה בגמרא (יומא ע"ג) אמרו על האורים ותומים שהיו בהחושן, כיצד היה באה תשובת האורים ותומים, רבי יוחנן אמר בולטות [האותיות בולטות, כגון עי"ן משמעון, למ"ד מלוי, ה"י מיהודה]. לומר עלה. וכל אחת אינה זזה ממקומה, אלא בולטת במקומה והוא מצרפן]. ריש לקיש אומר מצטרפות. ופריך והא לא כתיב בהו צד"י [בכל השבטים, ואם צריך לה, כגון והצל תציל (שמואל א' ל"ח), מהיכן באה], אמר רב שמואל בר יצחק אברהם יצחק ויעקב כתיב שם. והא לא כתיב טי"ת, אמר רב אחא בר יעקב שבטי ישורון כתיב ע"כ. וביאר בחזקוני (שמות כ"א), וברבינו בחיי (שם כ"ט), שעל כל אבן היה שש אותיות כמנין בנימין, והיו כתובות על סדר הזה, ראובן א', שמעון ב', לוי דה"ם וכו', יוסף ו"ן (האותיות האחרונות של ישורון) ע"ש.

ובחנכות התורה (פ' תצוה אות מג) כתב לבאר בזה מה שאמרו ליוסף, ותקרא רועה זונות דכתיב ורועה זונות יאבד הו"ן, דאיתא בגמרא (סוטה לו:) יוסף שקידש שם שמים בסתר הוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה, שנאמר (תהלים פ"א) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים ע"ש. ואם כן אם ישל יוסף בחטא, אז יאבד הו"ן, אות ה' שניתוסף לו, ואותיות ו"ן של ישורון שהם על אבנו ע"כ.

הגליון הזה נתנדב על ידי			
מוה"ר ר' אשר לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מוה"ר ר' עקיבא פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בנו למול טוב	מוה"ר ר' דוד משה סאלאמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	
מוה"ר ר' שמואל אליעזר דייטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יוסף יצחק ווייס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' משה פישמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' בן ציון ווייסבערג הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתולדת בנו למול טוב
קול מעדני מלך ווייען — 718.400.7710 • MechonMMVien@Gmail.com • הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו 347.425.2151			